

יד ושם

המשרד לאזרחים ותיקים

"לדורות"

סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל

שאלון לרישום קורות ניצולי השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים מפורסם באתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם פרטי: עירית	שם משפחה: הס
----------------	--------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה
במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

בלועזית Goldberg		שם משפחה איתו נולדת: גולדברג
שנת לידה: 3/1/1931	מין: ז/נ	שם פרטי איתו נולדת: אווה
ארץ לידה: פולין		עיר לידה: לובלין
שם פרטי ושם נעורים של האם: הלה- יהודית בלומנשטוק		שם פרטי ושם משפחה של האב: סיניה
ארץ המגורים: פולין		מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: לובלין
חבר בארגון או בתנועה: (בית"ר, השומר הצעיר, בני עקיבא)		השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: יסודי (יסודי, תיכון, אוניברסיטה, ישיבה)
מקצוע לפני המלחמה: תלמידה (תלמיד, סנדלר, מורה)		מקומות מגורים בתקופת המלחמה: רוסיה, פולין- לובלין (שם העיר או האזור ושם הארץ)
בלועזית Lublin, Majdan Tatarski		במידה והיית בגטו, ציין את שמו: לובלין, מאיידן טאטארסקי
בלועזית		במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו
תאריך השחרור: 01/1945	המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי: ברחה ממאיידן טאטארסקי	
ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור אורגוואי, דרום אמריקה, לבית הדודים		במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו (מחנות פליטים שהוקמו לאחר המלחמה בעיקר באוסטריה, גרמניה ואיטליה)
במידה ועלית באנייה, ציין את שמה	שנת עליה: 1949	במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין ממתי עד מתי

אצלי זה התחיל ב- 30 לאוגוסט 1939, כשנדחפנו ובקושי הצלחנו לעלות לרכבת, שאמורה הייתה להחזיר אותנו מהקייטנה לעיר, שם גרנו ושם נולדתי, Lublin (לובלין). מזה זמן רווחו שמועות, שהיטלר, לאחר שכבש את אוסטריה ואת צ'כוסלובקיה, מאיים לפרוש לפולין. ב- 30 לאוגוסט 1939 אלה כבר לא היו רק שמועות ודאגות: נאמר שעומדת לפרוץ מלחמה ושזה יקרה ממש בימים הקרובים. וכך מצאנו את עצמנו, אבא, אמא ואני, אז ילדה בת 8, בתחנת רכבת יחד עם המוני אנשים, פולנים לרוב, שגם הם מיהרו להגיע ובהקדם חזרה לבתיהם, לרוב - מרחק רב מהקייטנה ההררית, שבדרום.

מה שלא הבנתי אז, בגילי, מה זאת מלחמה... ומה שלא ידעתי, שהקיץ 1939, והבילוי עם אבא ואמא במלון בקייטנה, זהו הבילוי האחרון שלי עם הורי.

כעבור ימים מספר אבא נעלץ להיפרד מאיתנו, כי נהיה ברור ומוכן לכולם שאם בוא הגרמנים אסור לגברים צעירים ובעיקר כשהם יהודים, להישאר כאן ב-Lublin כי אין לדעת מה יעוללו להם הגרמנים. וכך אבא, כמו גם רוב הגברים היהודים הצעירים, ברחו מלובלין. אמא ואני נשארו, לעת עתה, בדירתנו היפה, שבמרכז העיר, ברח' 3- במאי מספר 8, בתקווה שבקרוב אבא יוכל לשוב.

אני כותבת- נשארו בדירתנו לעת עתה-, כי כעבור ימים מספר הגרמנים כבשו את לובלין, ולא עברו יותר מיומיים, כששמענו דפיקות חזקות בדלת ומיד לאחר מכן, הופיעו בדירתנו 3 חיילים גרמנים. הם עברו מחדר לחדר, תוך כדי דיבור, או יותר נכון- צעקות נרגזות, בשפה שלא הבנתי ובטרם עזבו את הבית נגשו לכוננית ולקחו איתם את הרדיו החדש והמודרני, שאבא קנה ממש לא מזמן.

חשבתי שאבא יצטרך לקנות לו רדיו כזה חדש כשיחזור הביתה. לא עלה על דעתי, שאבא לא יחזור עוד ל- 3- במאי מספר 8.

גם לא ידעתי, שזה עתה הגרמנים פקדו עלינו לעזוב ומיד, עד למחרת בבוקר את הדירה, כי הם קבעו שהאזור שם גרנו יהיה מעכשיו מחוץ לתחום ליהודים. מעכשיו אף יהודי לא יגור עוד ברח' 3 במאי....

נאסר עלינו לקחת איתנו דבר, כמו רהיטים, שטיחים, מנורות, כלים, כלי מיטה. אסור לנו לקחת דבר פרט לבגדים, שעלינו.

רק אני הצלחתי להציל מידיהם את מה שהיה לי חשוב ביותר: את בובתי שירלי- ידידתי האהובה, חברתי למשחקים, שידעה לעצום ולפקוח עיניים ואפילו להוציא קולות. אותה הצלחתי לקחת איתי, בעגלה, לבית הסבים - לשם ברחנו ושם היא חילקה איתי את כל החוויות השמחות והעצובות, עד למעבר לגטו.

רק, שגם אצל הסבים שכל כך אהבתי לא יכולתי להישאר זמן רב כי אבא, שברח מהגרמנים מזרחה לאזור שלפי הסכם בין שרי החוץ הגרמני והרוסי נחשב כעת לרוסיה, דאג לנו והתגעגע אלינו ולחץ שבהקדם, כל עוד זה אפשרי, נחצה את הנהר המשמש כגבול נגיע אליו ונחיה שוב ביחד.
המעבר הזה כמובן לא היה חוקי ונעשה תמורת הרבה כסף בעת שהזדמנה אפשרות.
כל התנאים האלה התקיימו יום אחד ובאופן מפתיע לחלוטין, מבלי שתינתן לי אפילו הזדמנות להיפרד מהסבים
אהובי נפשי וגם מחברתי היחידה, בובתי שירלי.

בלילה פולני חורפי קר של נובמבר, הגענו לנהר Bug (בוג) ששימש אז את הגבול. בעת שחצינו את הגבול, למזלנו נתפסנו ע"י חיילים סובייטים ולא גרמנים. החיילים הרוסיים התרגשו, כנראה מהמראה של הילדה קטנה הרוצה את אבא ומהסיפור בשפה הרוסית הטהורה של אמי, שגמרה את התיכון ברוסית ושחררו אותנו. כך הגענו לאבא.

החיים "הטובים", הרחק מהבית ומהמשפחה ובכל זאת גם הרחק מהגרמנים, לא נמשכו זמן רב: הסובייטים פרסמו באופן לגמרי לא צפוי פקודה, המופנית לכל הפליטים מפולין, כמונו, שעליהם לבחור בין קבלת אזרחות לכל החיים בבריה"מ, או חזרה לגרמניה הנאצית.

הורי, כמו רבים אחרים, בשום אופן לא רצו להסכים להישאר לכל החיים ברוסיה הסובייטית, עקב המשטר שהיה מנוגד לכל השקפת חייהם ומה גם שהוריהם הזקנים נשאר לבדם בפולין תחת ההתנכלויות ורדיפות של הגרמנים...

מאי - יוני 1940, אנחנו חוזרים לפולין, שתחת הכיבוש הנאצי.

כבר בדרך, במחנה, שם עצרו אותנו לאחר חציית הגבול אני נבהלת. אינני מבינה עדיין גרמנית, אבל אני חשה מצד החיילים זעם ואי-שביעות רצון. לא מבינה מה אומרים ומה רוצים מאיתנו, אבל הם כלל לא מדברים אלינו. רק צועקים. שוב ושוב צועקים. גם אבא ואמא נראים מודאגים, גם אם לא מסבירים לי דבר. הלוואי, שנגיע כבר לסבא וסבתא. שם יהיה שוב טוב. כמו פעם כמו תמיד. כמה שאני מתגעגעת אליהם.

סוף-סוף אנחנו מול הבית של סבים, ברח' Pijarska מספר 2. אני רצה מהר מאוד במדרגות וכבר רואה את סבא. אבל לא לזה צפיתי: סבא שלי עצוב... כאילו לא רצה שנחזור. סבא נותן לי נשיקה, אבל זאת לא הנשיקה של פעם. למה סבא עצוב?

סבתא מביאה לכולנו תה כמו פעם ונדמה לי שהכל בסדר. אני עוזבת את הגדולים ששותים את התה שלהם ומשוחחים ורצה לבובתי האהובה שכל כך התגעגעת אליה, לשירלי. וגם אנחנו משוחחות ומשחקות, כמו פעם...
אצל סבא וסבתא שלי בוודאי יהיה לי טוב!

אבל לילה אחד לוקחים לי את אבא.

הפעם זה בלילה. ממש בלילה. אני ישנה חזק כמו תמיד ועוד לא יודעת מה עלול לקרה בלילה. והנה - צעדי מגפיים על מדרגות הבית, דפיקות חזקות בדלת ולא יאומן: שוב חיילים גרמנים אצלנו, הפעם בביתם של סבא וסבתא ומי שהם רוצים זה אבא! אני ורואה אותו יוצא בכל המהירות מהמיטה, כשהם מזרזים ודוחפים אותו החוצה! אני לא מבינה מה קורה כאן וגם אני נחלצת מהמיטה ורצה בעקבותיהם.

לפני הבית של סבים עומדת משאית גדולה, כשהצד האחורי שלה פתוח ומורד. אני רואה הרבה אנשים, כולם גברים, צפופים במשאית ולשם החיילים דוחפים את אבא שלי. אבא משום מה לא מצליח לטפס למעלה והגרמנים צורחים עליו. אחד מהם נותן לו דחיפה חזקה עם כת הרובה וכך מפיל אותו פנימה.

מה רוצים מאבא שלי? למה הם לוקחים לי אותו! אני לא אתן שייקחו אותו!

אני נתלית על המשאית ולא עוזבת. אני רוצה את אבא!

לפני שהמשאית זזה, מישהו מוריד אותי משם ומרגיע אותי: אל תדאגי ילדה. מחר אבא שלך יחזור. הם לוקחים אותו רק לעבודות כפייה, לרחוב Lipowa, ליום יומיים. לכי הביתה, ילדה: מחר אבא יחזור.

כן - אבא חזר למחרת. היה לו דם קרוש על הברכיים מאותה דחיפה של החיילים שראיתי. הוא לא סיפר דבר ואני לא שאלתי. אולי פחדתי לשאול.

אחר כך באו עוד לילות רבים, בהם הגרמנים הפתיעו אותנו: פעמים לקחו את הזקנים; פעמים את הגברים, את הנשים צעירות עם הילדים או את כל אלה שמצאו, כי עם הזמן עשינו לנו מחבוא וכשהיו שמועות ניסינו להסתתר. הלילות הפכו להיות הזמן המפחיד והגרוע מכל וחלום החלומות שלי היה שאוכל פעם לישון לילה שלם ללא פחד.

לא חשבתי, שעלי גם לחלום ולאחל, שאוכל כך להמשיך ולחיות אצל סבא וסבתא אהובים ואוהבים שלי. האמת שבמשך הימים די השתעממתי, כי הגרמנים החליטו שעלינו הילדים היהודיים להישאר אנאלפביתים וציוו לסגור בפנינו את כל בתי הספר. ללא בתי הספר ועקב כל שינויי המגורים, נותק כל קשר עם החברות שהיו לי קודם לכן. הייתי מבלה ימים שלמים כשאני עוברת מחלון לחלון ומביטה החוצה, ואת רוב הזמן מקדישה לבובתי-חברתי, שירלי.

בוקר אחד ראיתי לפני בית הסבים, ברח' Pijarska מספר 2, עגלה עמוסה בסוס ולתימהוני היו אלה אמא וסבתא שהעמיסו עליה חבילות וצורות ואפילו מזוודות ישנות. מה קורה כאן? אני לא מאמינה! האם שוב הגרמנים מגרשים אותנו? לאן עכשיו? ולמה לא אמרו לי דבר? אולי זה רק נדמה לי?

לא... זה לא נדמה לי: יש כבר גזירה חדשה, המרחיקה אותנו משאר בני אדם: זה עתה הוחלט שרחוב Pijarska 2, רחוב המגורים של סבים שלי, גם הוא מחוץ לתחום היהודים ולכל מי שיהודי לעבור משם מיד לאזור, שנקרא מעכשיו גטו: אזור מיועד אך ורק ליהודים.

על העגלה הקטנה אין מקום לדבר נוסף פרט לחבילות וצורות. אמא, סבתא, סבא ואני נסחבים לגטו בעקבות העגלה. אבא - בעבודה אצל הגרמנים.

אנחנו עוברים לאזור הכי מכוער, הכי עני, הכי מלוכלך וכעת גם הכי צפוף בלובלין. לגטו לובלין הגרמנים הביאו גם בכפייה עשרות יהודים מערים ועיירות שבמערב כי החליטו שגם אלה אזורים שמחוץ לתחום היהודים!

כך שבנוסף ללכלוך, לעוני ולכיעור של אזור, המיועד לגטו, אין מקום לחיות שם... אין מקום למגורים, בגלל התוספת של עשרות אלפים יהודים שגורשו לכאן בחוסר כל...

אבא שלי עובד ב-Judenrat ושם הוא אחראי על הדיור. הודות לזה קבלנו מקום בדירות קטנות, ישנה ומתפרקת, יחד עם עוד משפחות, שם לכל אחת חדרון כשלו ולא חשוב כמה בני משפחה הם. זאת המציאות.

בגטו לובלין החיים שלי שונים לחלוטין ממה שהיה עד כה: בגטו לובלין, אני בת 10 ונראה לי שאיש כבר לא מתייחס אלי כילדה. כך אני מרגישה. אמנם מלבד אבא איש מבני המשפחה לא עובד בגטו, אבל כולם עוסקים כאילו במשהו. עוסקים בכך כל הזמן ולא פנויים אלי. בבוקר אנחנו שותים ביחד מן תחליף של תה, עם תחליף של סוכר ואוכלים פרוסת לחם, אבל לאחר מכן אני נפרדת מאבא לשלום כי הוא הולך כבר לעבודה ומאותו הרגע אני חופשייה לעשות מה שבא לי. רק, שכל מה שיש כאן לעשות הוא לשוטט ברחובות המלוכלכים והמכוערים של הגטו מבלי שיהיה שם דבר מה להתעכב ולהתעניין. אני הולכת סחור-סחור, משועממת ללא כל עניין, מדמיינת לעתים שאולי בקרוב כל זה יגמר והחיים שלי יהיו שוב כמו פעם, כמו לפני שכל זה התחיל. לבסוף, מרוב שעמום ועייפות אני מתחילה לחזור... אולי הפעם אקבל נשיקה? אולי ישאלו אותי היכן הייתי... מה עשיתי...

אבל גם הפעם כולם עוסקים במשהו נורא חשוב וכל מחשבותיהם עוסקות בכך. הבית גם תמיד מלא אנשים כולם מדברים על המלחמה, ועל הגרמנים, על הנעשה בגטו, על האנשים, שנלקחו הלילה ועוד... אמא יושבת באיזו פינה, ראשה מונח בין זרועותיה ולא רואים לה את הפנים. היא כלל לא מדברת וגם לא אליי. משהו לא טוב קורה לה. מה קורה לה?

סבתא מגישה לכולם את הכיבוד-את התה- והיא היחידה שמביאה לי מרק בצלחת וגם נותנת נשיקה על המצח. אבל זה הכל. סבא כל הזמן מקשיב לדברי האנשים שבחדר וגם עונה להם, לרוב דברים מאוד עצובים, כמו שהגרמנים לא יפסיקו עד שיגמרו את כולנו. הוא גם טוען שאלה שנלקחו מהגטו, כביכול לעבודה, הם כבר לא בחיים. הגרמנים סתם משקרים לנו, כדי שנשב בשקט... אלה דברי סבא שלי...

אני לא מצליחה להבין: מה קורה שאני כבר לא הנכדה החמודה האהובה היחידה של סבא וסבתא? אני כבר לא נחמדה? התאכזבו ממני? זה לא הסבים שהיו לי! תמיד היה להם זמן בשבילי! תמיד הייתה מילה טובה. תמיד מצאו דרך לשמח, לעודד אותי. אלה שכאן הם לא הסבים שלי! מה קרה להם? מה קרה לנו?

כמה רע היה לי כאן, בגטו לובלין. וזאת, מבלי לדבר על הלכלוך, על האוכל הגרוע, על הצפיפות ועל מגפת הטיפוס שממנה נפטר גם אחד הדיירים שלנו- אבא לילדה קטנה, אולי בת 5. הגרוע מכל זאת הייתה הבדידות: כולם כאילו היו עסוקים בלחשוב על המשהו נורא חשוב ובגלל המחשבות החשובות האלה - לא נותר להם כבר זמן לחשוב עלי.

בגטו Lublin היינו עדיין ביחד, אבל אני הייתי לבד, ילדה יהודיה בודדה בת 10, כי כולם עסוקים בגרמנים. מה לעשות? מה כבר ניתן לעשות?

אבל הגרמנים כן ידעו מה לעשות. להם כן היו תוכניות מה עוד אפשר לעשות ליהודים, לפני הפתרון הסופי. והם עשו זאת.

הנה עוד גזרה. עוד אחת. כמעט אחרונה: לא תהיינה עוד גזירות רבות כלפי יהודי גטו לובלין...

כמה פשוט: בחוצות לובלין קיים כפר קטן, עני ומזנח, שם גרים איכרים עניים פולנים עם משפחותיהם. העלובים האלה לא יסרבו לגרמנים ואפילו ישמחו לעזוב את בקתותיהם המתפרקות ולעבור לבתי היהודים, כשאת מקומם יטפסו היהודים.

שם הכפר הוא מאידאן טאטארסקי (Majdan Tatarski) וזו תהיה התחנה האחרונה של יהודי לובלין בטרם יסופקו.

רק, שגם למאידאן טאטארסקי לא יועברו כל יהודי הגטו. אין שם מספיק מקום לכולם. הגרמנים לקחו גם זה בחשבון: לפני המעבר למאידאן מתוכננת "אקציה" גדולה מכל אלה, שהיו עד כה רוב יהודי הגטו ילקחו ליער, הקרוב ושם ירצחו.

"הסדר" נוסף, ליהודים נוספים: מחנה השמדה מאיידאנק (Majdanek), שהוא ממש בדרך לגטו החדש שלנו - מאיידאן טאטארסקי (Majdan Tatarski).

כך, שרק מעטים, "הנבחרים", הם שיגיעו לכאן. הנבחרים, שכאן נבחרו מסיבות שונות: חלקם תמורת שוחד כסף, חלקם דרך תעודות שניתנו על ידי ה-Judenrat. כך שמעתי אומרים אבל לא הכל ידוע לי.

מכל מקום ב-מאידיאן אנחנו רק שלושה: אבא, אמא ואני. את סבא וסבתא לא ניתן היה להעביר לגטו מאידיאן: בעיקר היו שם רק צעירים. לא זקנים ולא ילדים...

רק עוד פעם אחת - פעם אחרונה- הצלחתי לראות את הסבים, שהיו מוסתרים אז במרתף של איזה בית הקרוב למאידיאן. אמרו לי שעלי להגיע אליהם מיד, כי הפולנים מסכימים להסתיר אותם שם רק עוד יום-יומיים. הורי רצו לשמח את הסבים ע"י מפגש איתי, כי הם ידעו שזהו המפגש האחרון שלנו. זו הפרידה.

על מותם, שקרה קצת אחרי יום המפגש, נודע לי רק שנים מאוחר יותר: לאחר גמר המלחמה סופר לי על מקום ועל אופן הירצחם: תחילה רצחו את סבא במכת רובה, על שלא הצליח לרוץ בקצף הנדרש. מייד לאחר מכן הרגו את סבתא שלא הייתה מוכנה לעזוב את סבא כשנפל מדמם על הכביש.

ואני כל אותו הזמן האמנתי, שהם בחיים ושנפגש שוב, בשמחה ובאושר, כמו פעם, לכשתסתיים המלחמה.

מכל מקום, לאחר המפגש עם סבים, חזרתי לגטו. באותם הימים הארוכים הייתי מסתגרת בבקתה, ימים שלמים לבד ומצפה לשובם של הורי, שעבדו מבוקר עד ערב בכפייה אצל הגרמנים. מלאו לי אז 11 וכל הפעילות שלי, בעת ההיא הסתכמה בבישול - הכנת מרק להורי ולי לכשיחזרו בערב. מים, קמח, בצל ומלח- אלה היו המרכיבים של המרק שלי, כי זה מה שהיה לנו בגטו מאידיאן.

אבל הפעם, ב-10 לנובמבר 1942, באופן בלתי צפוי, שלא כרגיל, אבא ואמא, עם שובם לבקתה לא ישבו לאכול מרק. באותו הערב הם אמרו לי בפשטות שיש שמועה בדבר חיסול הגטו כבר מחר. מחר בלילה... ולכן אינם יכולים כרגיל ללכת לעבודה ולהשאיר אותי כאן בגטו. הפעם אני אצטופף בין שניהם עד כמה שניתן כדי שהשוטרים השומרים על שער היציאה לא יבחינו בי, ואלך איתם אל מחוץ לגטו למקום עבודתם כאילו גם אני "גדולה" והולכת לעבוד. זה מה שנעשה מחר בבוקר.

להורי הייתה תוכנית הצלה עבורי, תוכנית שגיבשו עוד יחד עם הסבים כשאלה עדיין היו בחיים. רק אני לא ידעתי תוכנית זו.

בערב, ה-10 בנובמבר 1942, רק מעטים מהיהודים שעבדו, התייצבו ליד השער והחלו לצעוד חזרה לגטו. אולמות הצריף, שם מדי יום עבדו ובלילות היו ריקים מאדם, הפעם לא התרוקנו. והפעם ראיתי שם בגלוי אפילו ילדים קטנים... הייתה מן התרוצצות, מן הסתודדות בין קבוצות אנשים. כולם דברו נורא בשקט ואפילו הילדים היו שקטים מאוד וקרובים מאוד למבוגרים, שכנראה היו הוריהם. השעות חלפו ורוב הילדים נראו שוכבים פשוט סתם בכל פינה - עייפים...שנים...

גם אני בסוף נצמדתי להורי. נצמדתי בפחד, כי הנה, מדי פעם, וככל שעבר הזמן - בתדירות ובעצמה גבוהה יותר, נשמעו מכיוון הגטו יריות, צרורות של יריות ואז צעקות, זעקות בני אדם...

ואז הגיע רגע הפרידה: אבא פנה אלי ואמר לי לזכור שם של רחוב ומספר של בית וגם שם משפחה של אישה פולניה. עלי לזכור זאת היטב. פתק עלול ליפול לידי הגרמנים ואז הכל אבוד.
"את תלכי לכתובת זו ותראי שאת מכירה את האישה, אותה תפגשי שם. היא הבטיחה לנו ולסבים לשמור עליך עד שכל זה יגמר..."
"תלכי, חמודה... תראי - בקרוב שוב ניפגש ונהיה ביחד..." "אלה מילות פרידה של אבא. ונשיקה מאמא .

אני עוזבת.

את אמא פגשתי שוב, יומיים לאחר מכן. מפגש פרידה. למחרת הגרמנים ירו בה בתחנת הרכבת של לובלין. אבא, שנה לאחר מכן, בדרך למחנה ריכוז ברגן-בלזן, בלע רעל, ציאנקאלי, על מנת לא להגיע למחנה ריכוז. הוא החליט בעצמו על אופן ועל רגע מותו.

אותי החליטו הורי, טרם מותם, להכניס למנזר בורשה, בתקווה שכך אשאר בחיים ושם נשארת עד גמר המלחמה.

וכשהמלחמה הסתיימה חיכיתי כל יום מחדש, שהנה יבואו לקחת אותי משם... אמא... אבא... סבים... דודים...

איש לא בא. כי איש לא היה בחיים.

מה שכן - נודעה לי האמת: איך ומתי כל אחד מהיקירים שלי נרצח בידי הגרמנים. ואני חושבת: איך אפשר היה לעשות זאת? אינני מבינה. לא מסוגלת להבין איך היו מסוגלים לעשות זאת. אינני סולחת.

ביום השואה, שלא בכל שנה, בנוסף לסידור התמונות והפרחים, רציתי הפעם לספר להם עלי. על חיים של ילדתם הקטנה אז, בגטו, ועל חיי עכשיו. כך נכתב השיר, סיפור בחרוזים, כי כך הייתי רגילה..

כבר בילדותי, מאז שאני זוכרת את עצמי, הרביתי לכתוב שירים קטנים. חלקם - שירים היתוליים, חלקם - ברכות. לפעמים, בשנים מאוחרות יותר, נהגנו להשמיע אותם בימי ההולדת של הבנות. נוח היה לי להתבטא בכתיבת חרוזים קטנים וחמודים.

וביום השואה הזה כתבתי חרוזים. סיפור בחרוזים לאבא ולאמא. הנה – כך: (בעמוד הבא)

ותדעו, שכל הרע
לא מחק זכות לשמחה!
ושנים של השפלה
לא יכלו לגאווה!

זה אולי הניצחון
מול רצח שישה מליון,
מול שנאה והשמדה
עם חופשי במדינה

אבא, אמא: המכתב
עוד מעט וישלח
אם הצלחתי לנחם?
תשפטו בעצמכם

לי- מעל לכל, חשוב
להשיב לכם חיוך,
להבקיע הזוועה
בנחשול של נחמה...

אדלג על התחלה:
יתומה, יהודיה,
סוד נורא, פחד, בדידות...
זו הייתה המציאות.

אך המסר שאשלח
הוא מכאן ומעכשיו:
התוכלו משם לראות
איך אני, למרות כל זאת?...

כי אחרי שנים קשות
באו "שבע הפרות":
בא נחום והוא שינה
את חיי הצלחה...

יש אורות ויש צללים
אך חיי חיים טובים..
וגם לי נולדו בנות..
התוכלו אתן לראות?..

הניתן לכם לצפות
בחיים על אדמות?
או שזה נדמה רק לי,
שאתם כאן לידי..

שאתם אל"י קרובים,
אוהבים מה שרואים,
לוחשים Ewa, זו את..
כך דמיינו אותך, בת..

ליידי, תמיד צעירים,
רגועים, מפויסים,
ויודעים בביטחון:
"ההימור" היה נכון..

אבא, אמא יקרים:
לא הבאתי תארים.
לא הגעתי לגדולות,
אך פניי, פנים שמחות

אמא, אבא יקרים
בלילות גטו קרים
התלבטתם בלית ברירה
בגורל ילדה קטנה

התלבטתם, אם נצעד
אל מותנו כך יחדיו,
או ניסיון של הצלה
של בתכם היחידה

בלילות גטו קרים
הקשבתי ללבטים
העמדתי פני ישנה
אך שמעתי כל מילה..

כה קשה ההתלבטות,
בין מוות לבין יתמות.
תוך כאב ותוך אימה
שם נפלה ההחלטה.

לא נותרו ימים רבים
ואתם בין המתים.
רק מעט אני אדע
על סופכם- על הנורא..

לא יודעת מה חושבים
אנשים, כשנרצחים..
אם חשבו הורים שלי
מה יעלה בגורלי?

אם לחשוב היה עוד זמן:
טוב Ewa היא לא כאן..
זה הסוף.. כבר לא נדע
את החלטנו נכונה..

אבא, אמא לו רק זאת,
לו ניתן לכם לראות..
לו יכולתם להביט
מן התופת לעתיד..

אמא, אבא: האם מת
יתוודע אל האמת?
אז אתם, שם ממרומים,
מביטים ומחייכים,